لە ترسی هەڕەشەکانی یەدەگی فیدراڵی .. ساڵی داهاتوو نرخی دۆلار لە بازاڕەکانی عێراق نامێنێت

لە چواردەی ئەیلوولی ڕابردوودا، یەدەگی فیدڕاڵی ئەمەریکا ئاگادارکردنەوەیەکی بڵاوکردەوە بە دەسەڵاتدارانی عێراق بەتایبەتی بانکی ناوەندی و ڕایگەیاند که بەنیازە سزای زیاتر بەسەر کەرتی بانکی عێراقدا بسەپێنێت ئەگەر هەنگاوی زیاتر نەنێت بۆ ڕاگرتنی "پێشێلکارییەکان" لە کەرتەکەیدا، کە گرنگترینیان بەقاچاغکردنی دۆلاری ئەمەریکییە بۆ ئەو وڵاتانەی کە واشنتن سزای ئابووری بەسەردا سەپاندووە، گرنگترینیان ئێرانە.

هەڕەشەی بانکی یەدەگی فیدڕاڵی ئەمەریکا دوای ئەوە هات کە لە مانگی حەوتی ڕابردوودا سزای دەرکرد، کە کاریگەری لەسەر 14 بانکە فەرمییەکانی عێراق کرد لە کۆی 72 بانکی فەرمی کە نوێنەرایەتی سێیەکی بانکە ناوخۆییەکان دەکەن، ئەو سزایانە کاریگەریان لەسەر ئابووری عێراق بەجێهێشت بە بەرزکردنەوەی نرخی کاڵای ناوخۆیی، کە ڕاستەوخۆ بووە هۆی ناڕەزایی خەڵک. یەکەم وەڵامی ڕاستەوخۆ بۆ هەڕەشەکانی ئەمەریکا لەلایەن فەرمانڕەوای بانکی ناوەندی عێراق "عەلی موحسن عەلاق"ەوە دەرچوو لە پانزەی ئەیلوولی ڕابردوو، کە تیایدا ڕایگەیاند "ڕێوشوێنی نوێ" دەگرێتەبەر بۆ جێبەجێکردنی مەرجەکانی ئەمەریکا بۆ ڕێگریکردن لە قاچاخچێتی دۆلار.

عەلی عەلاق بە فەرمی ڕایگەیاند کە بانکی ناوەندی عێراق لە ساڵی 2024ەوە دەستپێدەکات بە ڕێگریکردن

لە هەموو جۆرەکانی بازرگانی ناوخۆیی بە دۆلاری ئەمریکی و سنووردارکردنی بە دیناری عێراقی و ڕێگەدان تەنها بە گەشتیاران بە بەدەستهێنانی دراوی ئەمریکی، ئەو هەنگاوانەی کە ڕۆژنامەی The Craidle ئەمریکی بە "هیوابەخش" وەسفی کرد بۆ کەمکردنەوەی ڕێژەی هەڵئاوسان کە ئێستا دیناری عێراقی دەیناڵێنێت.

بەڵام ئەم ڕێوشوێنانە، بەگوێرەی وەسفی ڕۆژنامەکە، ڕاستەوخۆ دەبنە هۆی "باری زیاتر" لەسەر بازاڕی عێراق و ئابووریەکەی، کە بەگوێرەی وەسفەکەی هەشتا بەهۆی قەیرانە داراییەکانی پێشووەوە دەناڵێنێت، کە دوایینیان قەیرانی داراییە کە لە کانونی یەکەمی ساڵی 2020 ڕوویدا، کە بەهای دۆلار بەرامبەر دیناری عێراقی بە نزیکەی 1470 دینار بەرامبەر دۆلار بەرزکردەوە، بە ئەمساڵیش نرخی ئاڵوگۆڕی دیناری عێراقی بەرامبەر دۆلار گەیشتە نزیکەی 1540 دۆلار، کە بەرزترە لە ساڵی 2020 و قەیرانی دارایی ئەوکات.

ئەمەش دیناری عێراقی خستە بەردەم مەترسی زیاتر بەهۆی هەڕەشە بەردەوامەکانی ئەمەریکا لەسەر سەپاندنی سزاکان و دابەزینی بەهای دینار بەرامبەر دۆلار سەرەڕای ئەوەی حکومەتی عێراق نرخی 1300 دینار بەرامبەر دۆلار لە ڕێگەی زیادکردنی دراوە کە لە ساڵی 2004ەوە تا ئەمڕۆ دەستی بە کارکردن کردووە وەک هەوڵێک بۆ کۆنترۆڵکردنی نرخی دۆلاری لە ناوخۆیی عێراق.

ڕێکاری نوێ .. مامەڵەکردن بە دراوی "جێگرەوە" و دۆلار لە ناوخۆدا بوونی نەبێت، بەپێی لێدوانەکانی عەلی عەلاق بە میدیا بیانییەکان، لەوانە بلۆمبێرگ، ساڵی داهاتوو "قەدەغەکردنی تەواوی" بەکارهێنانی دۆلاری ئەمریکی لە هەموو مامەڵە تایبەت و گشتییە ناوخۆییەکاندا دەبێت، ئەمە بەسەر ئەو تاک و کۆمپانیایانەدا جێبەجێ دەکرێت کە لە کەرتی گشتی و تایبەت کاردەکەن، جگە لەو کەسانەی کە دەیانەوێت گەشت بکەن بۆ دەرەوەی عێراق، هەروەها فەرمانڕەوای بانکی ناوەندی عێراق جەختی لەوە کردەوە کە زۆربەی "بازرگانەکان" لە ناوخۆی عێراقدا پەیوەندییان بە کەناڵە فەرمییەکانەوە کردووە بە بەخشینی دۆلار و ئەو بڕە فەرمییەی کە لەلایەن بانکەکەوە دیاریکراوە بەرامبەر دۆلار، سەرەڕای ئەو ڕاستییەی کە بودجەی عێراق بۆ ساڵانی 2023 و 2024 و 2025 نرخی ئاڵوگۆڕی دینار بەرامبەر دۆلار تەنها بە 1320 داناوە.

بەگوێرەی ڕۆژنامەی ناشناڵ نیوز، بانکی ناوەندی عێراق پلانی هەیە دراوەکانی دیکە لە مامەڵە دەرەکییەکانی عێراقدا بەکاربهێنێت، لەوانە هاوردەکردن و هەناردەکردنی شتومەک، لەنێو ئەو دراوانەدا، یۆرۆی ئەوروپی، درهەمی ئیماراتی، لیرەی تورکی و ڕوپیەی هیندی، ئەم پلانانە لە نێو هەنگاوەکانی بانکی ناوەندیدا دێن بۆ کەمکردنەوەی پشتبەستن بە دۆلاری ئەمریکی بە مامەڵە دەرەکییەکانی عێراق، ئەمەش دوای ئەو کێشانەی کە بانکەکە ڕووبەڕووی بووتەوە.

دۆلاری ئەمریکی بە تەواوی لە بازاڕی عێراقدا نامێنێت ئەگەر ڕێوشوێنەکانی بانکی ناوەندی عێراق

جبج بکرن، بگورى تکک ک دت ئم جوانوان هرچند "هیواخوازن نرخی ئاوگى دراو جگیر بکن و دینار برامبر دلار جگیر بکن"، لوانی ب "ئنجامکی پچوان" بگتو ل حاتی لدستدانی دلار ل بازا ناوخییکانی عراقدا، ک دبت هى برزبوونویکی برچاو ل خواست ب دلار ل بازاکانی ناوخ ببینرت ل دژی کمی دابینکردنی و بم شویی نرخکانی ب ئاستکی گور برز دبت برامبر دینار.

جگ ل پشتبستن ب تواوی ب دیناری عراقی ل ناوخ و دراو جگرکان ل درو، فرمانوای بانکی ناوندی عراق ل وامی نیگرانییکانی سبارت ب سیناری نرنییک ایگیاند ک ئو وشونانى ک سای داهاتوو ل "سیستمی نویکدا" دگیرتبر دبت هى "پاراستنی هموو لاینکان و ئپراسینکانی ئاوگى دارایی" و جختیکردو لوى "ئم ئپراسیونان ل ووی نودوتییو قبوکراون و بتواوتی لگ یاسا ئابوورییکاندا دگونجن ب برنگاربوونوى سپیکردنوى پار و دارایی تیرریزم.
بگورى بلمبرگ، علاق جختی لو کردو ک بانکی ناوندی عراق هموو مام داراییکان ادگرت ک للاین بانکی ناوندیو دردکرن و ب تواوی دیانخات بانک تایبتکانی ناوخو ب ئوى ب تواوی خیان ترخان بکن ب چاودریکردن و بدواداچوون، وک خى باسی کرد، ک دبت هى ئوى ک ئو دلارى گى پدراو لناو عراقدا باوبکرتو ل بردست بانک ناوخییکاندا.

ل نو نازایتییکانی هاواتیاندا... واشنتن ئو "دست درژى" لسر ئابووری عراق ..

وشون و جوو نویکانی بانکی ناوندی عراق جگ لو قیرانى ک دیناری عراقی ل ماوى ابردوودا ووبووی بوو و وتی سنووردارکردنی زیاتری دلار ل ناوخدا وای ل خنگران کرد ک ئابووری عراق ب "بارمت" ب واشنتن بدیار بخن، بپى وسفی Craydell The، بتایبتی لگ توانای گورى ب گرتنبری وشون و هنگاو دژی بانککانی عراق.
ئم خنی بهى بردوامبوونی کنترکردنی یدگی فیدراى ئمریکاو سرچاوى گرتوو بسر گنجینى عراقدا، ئو دلارى ک ل گى بازرگانی نوتو بدستی دهنت، هروک ژنامک ئوى پشتاست کردو ک عراق ل سای 2003و و داگیرکردنی واتک ب شویکی نایاسایی هاوردى نوتی خى ل هژمارکی تایبتی بانکی ناوندی عراق ل یدگی فیدراى ئمریکادا دادنت.
کنترى یدگی فیداى ئمریکا بسر هژماری فرمی داهاتی نوتی عراقدا ک نزیکى 100 ملیار

دۆلارە، ڕۆژنامەکە لەم بارەیەوە دەڵێت کە دەستی درێژی بە واشنتۆن داوە لەسەر ئابووری عێراق، بەتایبەتی لەو کاتەوەی واشنتۆن هێشتا ڕێگری لە حکومەتی عێراق دەکات لە کردنەوەی هەر هەژمارێکی بانکی دەرەکی دیکە لە بەرژەوەندی خۆیدا و تەنها لە ئەمەریکا و یەدەگی فیدراڵیدا.

ڕۆژنامەکە دەسەڵاتدارانی عێراقی ئاگادارکردووەتەوە لەوەی کە دەبنە قوربانی یەدەگی فیدراڵی ئەمەریکا و جەختی لەوە کردەوە کە "دوو ساڵ لەمەوبەر بانکی یەدەگی فیدراڵی ئەمەریکا ڕێگەی لە ئەفغانستان گرت لە گەیشتن بە گەنجینەی خۆی لە هەژماری فەرمی خۆی لەناو یەدەگی ئەمەریکادا، کە بووە هۆی ئەوەی ئەفغانستان بکەوێتە قەیرانێکی ئابوورییەوە کە پێشینەی نەبووە"، هەروەها جەختی لەوە کردەوە کە عێراق هێشتا لەژێر هەمان مەترسیدایە ئەگەر بەپەلە نەجوڵێت بۆ کردنەوەی هەژمارێکی دەرەکی بەدور بێت لە بانکی فیدراڵی ئەمەریکا.

بەگوێرەی ڕۆژنامەکە، ڕێوشێنەکانی ئەمەریکا، لەوانە سزا و هەڕەشەکان بۆ سەر بانکەکانی عێراق، ڕاستەوخۆ بووە هۆی بەرزبوونەوەیەکی بەرچاو لە نرخی کاڵا و خزمەتگوزارییە ناوخۆییەکان لە عێراقدا، کە بووە هۆی "ناڕەزاییەکی گەورەی خەڵک" وەک چۆن وەسفی کرد، چاوەڕوان دەکرێت ناڕەزایی خەڵک لە ساڵی داهاتوودا زیاد بکات لەگەڵ چوونە بواری جێبەجێکردنی ڕێوشێنەکانی بانکی ناوەندی عێراق و ڕێگریکردن لە مامەڵەکردن بە دۆلار.

ئەم هۆشدارییانە پشتڕاستکراونەتەوە لەلایەن جووڵەکانی بانکی ناوەندیی عێراق، کە لە ماوەی ڕابردوودا بەڵێنی لە بازرگانان و بازرگانە ناوخۆییەکان وەرگرتووە کە لەو ماوەیەدا ڕێگرییان کردووە لە مامەڵەکردن بە دۆلاری ئەمریکی و سنووردارکردنی هەموو مامەڵە ناوخۆییەکان بە دیناری عێراقی، بەپێی ڕۆژنامەکە، ئەوەشی پشتڕاستکردەوە کە خراپبوونی بەهای دیناری عێراقی بەرامبەر دۆلاری ئەمریکی بووە هۆی بەرزبوونەوەی نرخی کاڵاکان.

تا ئێستا ئەو ڕێوشێنانەی لەلایەن بانکی ناوەندیی عێراقەوە ڕێوشێنی بۆ گیراوە ڕوون نییە، بەتایبەتی لەگەڵ ئەو گۆڕانکارییە گەورەیەی لە نرخی ئاڵوگۆڕی دینار بەرامبەر دۆلار سەرەڕای بەردەستبوونی ناوخۆیی.

بەگوێرەی وەسفی ڕۆژنامەکە، لەژێر ڕەحمی بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکادا، لە ئێستا تاکە ئامانجی ئەمەریکا ئەوەیە کە "بڕینی دارایی دۆلار" بێت لە ئێران و لوبنان بەبێ ئەوەی کاریگەرییە نەرێنییەکانی لەسەر ئابووری عێراق لەبەرچاو بگرێت و ئەو هاوڵاتییەی کە بەگوێرەی وەسفەکەی بووەتە لاوازترین بەستەر لە هاوکێشەی فشار و نەرمی نێوان بانکی ناوەندی عێراق و واشنتۆن.